

УДК 636.22/2.082
© 2009

*Косовненко Н.В., головний зоотехнік,
Агрофірма «Шахтар» Донецької області*

ОЦІНКА ТЕЛИЦЬ РІЗНИХ МОЛОЧНИХ ПОРІД ЗА ЕКСТЕР'ЄРОМ

Рецензент – кандидат сільськогосподарських наук Ю.І. Криворучко

Наведені результати досліджень із вивчення особливостей екстер'єру телиць різних молочних порід. Доведено, що за промірами та індексами перевагу мають тварини голштинської та української червоно-рябої порід. Вони відрізняються кращим розвитком за більшістю промірів, що свідчить про їх здатність до високої продуктивності. За екстер'єрними параметрами телиці усіх порід відповідають типу молочного напрямку продуктивності.

Ключові слова: екстер'єр, проміри статей тіла, індекси будови тіла, телиці, порода.

Постановка проблеми. Зв'язок зовнішніх форм тварин зі здоров'ям та їх продуктивністю давно використовується людиною при розведенні тварин різних порід. Організм їх розглядається як складний анатомо-фізіологічний комплекс, усі частини якого взаємопов'язані й взаємообумовлені [6].

Оцінка тварин молочних порід за екстер'єром займає ключову позицію в системі селекції, оскільки екстер'єр є зовнішнім проявом конституції, породної типовості, індивідуальних особливостей, стану здоров'я та здатності тварин до певної продуктивності.

Саме тому важливого значення у зоотехнії надається екстер'єру тварин, або зовнішній будові їх тіла за окремими статтями. За екстер'єром можна визначити продуктивність або належність до породи. Велика рогата худоба молочних порід характеризується чітко вираженими екстер'єрними особливостями. Тут зв'язок між екстер'єром і продуктивністю досить чітко виражений, оскільки молочна продуктивність худоби знаходиться у прямій залежності від екстер'єру та конституції корів.

Бажаними ознаками екстер'єру для молочної худоби є міцна конституція і гармонійна будова тіла. Голова у тварин молочного типу – ніжна і легка, шия – середньої довжини, холка – гостра, тулуб – довгий, з добре розвиненою грудною кліткою та об'ємним черевом; спина – рівна й міцна; зад – з оптимальним нахилом, широкий у маклоках та сідничних горбах; добре розвинені кінцівки, правильної постанови з міцним ратичним рогом; шкіра – ніжна, рухома; ребра – косо поставлені.

У молочної худоби особливе значення приди-

ляється кінцівкам, які повинні бути міцними, з достатньо вираженими суглобами і сухожилками, мати невеликі міцні ратиці, вкриті блискучим рогом, що дозволяє тваринам добре пристосовуватися до пасовищного утримання.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Значний вклад у розробку теорії й практики оцінки екстер'єру сільськогосподарських тварин виявили класики вітчизняної зоотехнії (П.Н. Кулешов [1], М.І. Придорогін [5], Є.Ф. Лискун [2], Н.Д. Потьомкін [4] та ін.). На думку вчених, існують спадкові фактори, що впливають на формування загального типу тварин та окремі ознаки їх екстер'єру. Не зменшуючи важливості й наукової глибини проведених досліджень, необхідно відзначити недостатнє висвітлення особливостей екстер'єру тварин кращої світової молочної породи – голштинської та нової української червоно-рябої породи при розведенні в нових умовах східного регіону України, що й обумовило необхідність наших досліджень.

Добре виражена породна типовість і високі екстер'єрні якості тварин, як вважає Н.Д. Потьомкін, обумовлюють високі показники продуктивних якостей. Особливості екстер'єру вказують на міцність і тип будови тіла тварини, племінну цінність.

Мета досліджень: провести порівняльне вивчення особливостей екстер'єру телиць різних молочних порід в екстремальних умовах східного регіону України.

Методика проведення досліджень. Особливості екстер'єру телиць досліджували в стаді АФ „Шахтар” Донецької області. Вивчалися проміри тіла тварин червоної степової, голштинської та української червоно-рябої порід. Вимірювання статей екстер'єру проводили за загальноприйнятими методиками, використовуючи мірну палицю, стрічку і циркуль. За даними промірів розраховували індекси будови тіла телиць. Одержані данні опрацьовано біометрично з використанням методик визначення середньої величини та її похибки [3].

Результати досліджень. Особливості зовнішніх (екстер'єрних) характеристик телиць різних порід, за даними промірів, наведено в таблиці 1, рис. 1.

1. Лінійні проміри тіла телиць різних порід у 18-місячному віці, см

Порода	Проміри							
	висота в		грудей		коса довжина тулуба	ширина в кульшових зчленуваннях	обхват	
	холці	крижах	глибина	ширина			грудей за лопатками	п'ястка
Червона степова	115,2±0,45	124,5±0,42	58,5±0,36	38,0±0,35	129,0±0,42	38,0±0,32	167,0±0,58	17,3±0,22
Голштинська	118,0±0,46	125,2±0,38	59,9±0,36	39,3±0,37	130,0±0,42	39,9±0,31	168,8±0,68	18,0±0,42
Українська червоно-ряба	118,6±0,58	126,0±0,45	59,6±0,37	39,2±0,35	131,2±0,75	39,6±0,35	169,5±0,35	18,1±0,43

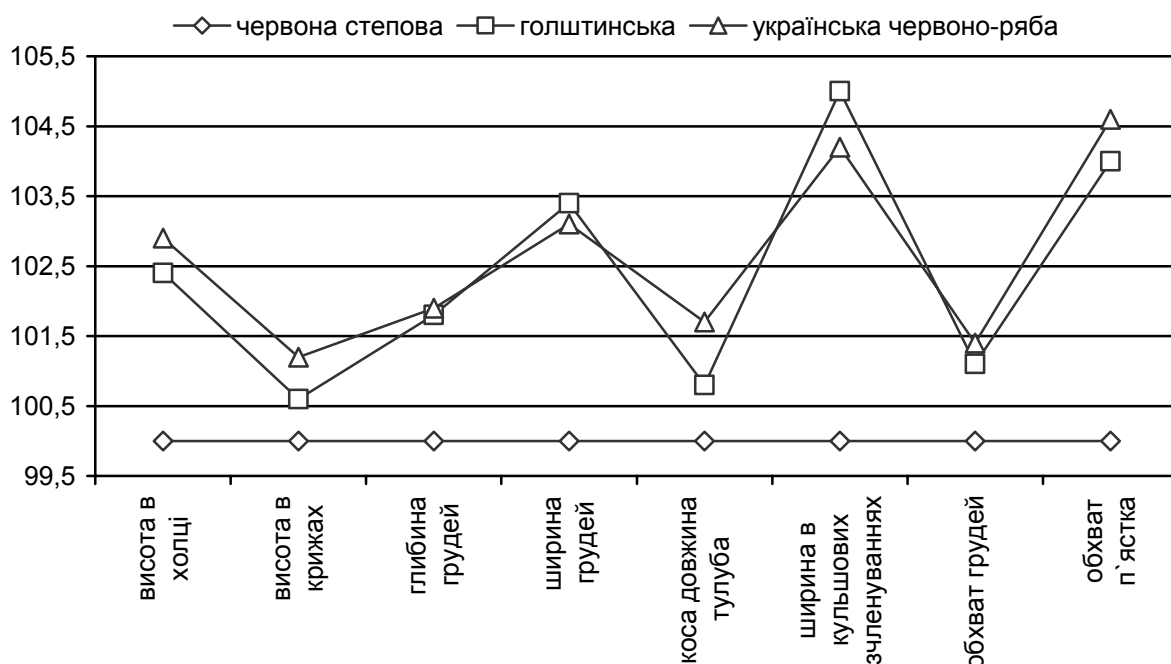

Рис. 1. Профіль промірів телиць різних порід

Із даних таблиці видно, що телиці червоної степової породи менші від голштинських на 2,8 см ($P>0,95$) і на 3,4 см – українських червоно-рябих аналогів ($P>0,99$).

Для детального аналізу екстер'єру за промірами застосовують графічний метод порівняння та оцінки тварин шляхом побудови профілю (рис. 1). За стандарт нами приймалися середні показники промірів телиць червоної степової породи. Дані, наведені на рисунку, свідчать про те, що телиці голштинської та української червоно-рябої порід за усіма промірами переважали аналогів червоної степової породи.

Дослідження показали, що голштинські й червоно-рябі телиці є значно крупнішими і відрізняються за розвитком передньої частини тулуба, особливо глибини грудей. Ширина грудей у них статистично вірогідно більша ($P>0,99$). Ширина

у кульшових зчленуваннях позитивно пливає на перебіг отелень у корів. Встановлена статистично вірогідна перевага голштинських і українських червоно-рябих телиць за цим показником у порівнянні з аналогами червоної степової породи ($P>0,99$). Слід також відзначити перевагу голштинів і українських червоно-рябих телиць за обхватом грудей і п'ястка.

Отже, телиці червоної степової породи є дрібнішими за всіма вивченими промірами.

Дослідження дозволили виявити перевагу телиць голштинської і української червоно-рябої порід за лінійними показниками.

Це свідчить про їх кращу розвиненість тіла, а також можливість та здатність до високої майбутньої продуктивності. (Для детальнішої оцінки екстер'єру тварин у таблиці 2 наведено індекси будови тіла).

2. Індекси будови тіла телиць у вісімнадцятимісячному віці, %

Індекси	Порода		
	червона степова	голштинська	українська червоно-ряба
Довгоногості	49,2	50,0	49,7
Розтягнутості	108,0	110,0	110,6
Грудний	63,2	64,9	65,7
Збитості	128,4	129,6	129,7
Костистості	15,1	15,2	15,2
Масивності	140,6	142,8	142,9
Перерослості	102,5	106,1	106,2

Бажаними ознаками екстер'єру для молочної худоби є міцна конституція та гармонійна будова тіла. Голова у тварин молочного типу – ніжна й легка, шия – середньої довжини, холка – гостра, тулуб – довгий, з добре розвиненою грудною кліткою та об'ємним черевом; спина – рівна і міцна; зад – з оптимальним нахилом, широкий у маклоках та сідничних горбах; шкіра – ніжна, рухома; ребра – косо поставлені. Більшість телиць голштинської і української червоно-рябої порід мали бажані ознаки екстер'єру. Аналоги червоної степової породи характеризувалися меншою висотою і розвиненістю грудей.

У молочної худоби особливе значення приділяється кінцівкам, які повинні бути міцними, з достатньо вираженими суглобами і сухожилками, мати великі міцні ратиці, вкриті блискучим рогом, що дозволяє тваринам добре пристосовуватися до пасовищного утримання. За цим показ-

ником телиці різних порід майже не відрізняються між собою.

Розраховані за нашими даними індекси свідчать про те, що телиці усіх порід відносяться до молочного типу. За величиною індексів виявлена перевага голштинської і української червоно-рябої порід.

Висновки

1. Телиці голштинської та української червоно-рябої порід за промірами будови тіла дещо перевершували аналогів червоної степової породи, проте ця перевага, в більшості випадків, була невірогідною.

2. За екстер'єрними параметрами телиці усіх порід відповідають типу тварин молочного напрямку продуктивності.

3. Проміри статей та індекси будови тіла телиць можуть бути використані для прогнозування молочної продуктивності тварин.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кулешов П.Н. Выбор лошадей, скота, овец и свиней по экстерьеру. – М.: Сельхозгиз, 1926. – 196 с.
 2. Лискун Е.Ф. Экстерьер сельскохозяйственных животных. – М.: Сельхозгиз, 1949. – 310 с.
 3. Плохинський Н.А. Руководство по биометрии для зоотехников. – М.: Колос, 1969. – 256с.
 4. Потемкин Н.Д. Теоретические и практические основания оценки животных по экстерьеру. //

Животноводство. – 1960. – №3. – С. 44-47.
 5. Придорогин М.Н. Экстерьер. Оценка сельскохозяйственных животных по наружному осмотру. – М.: Сельхозгиз, 1949. – 191 с.
 6. Рубан Ю.Д. Конституция животных и проектирование технологических и селекционных процессов в скотоводстве. – К.: Аграрная наука, 2003. – 284 с.